

Ольга ПАВЛИК¹

ДИСКУСІЯ ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ»

Висвітлюються питання проведення дискусій під час навчання та в підготовці студентів спеціальності «Туризм». Туризм є одним із найбільш популярних напрямів підготовки студентів. Робота в туристичній галузі потребує, окрім професійних навичок, також знання іноземної мови на високому рівні. Багато студентів мають труднощі із застосуванням на практиці здобутих теоретичних знань. Уміння чітко висловлювати свої думки іноземною мовою розширює професійні можливості майбутніх фахівців туристичної галузі. Застосування проблемного навчання сприяє розвитку комунікативних навичок іноземної мови та уміння застосовувати на практиці знання із різних сфер. Створення проблемних ситуацій — новітній ефективний підхід, який є і принципом і методом навчання. Цей новий дидактичний підхід може застосовуватись на всіх етапах навчання. Одним із проблемних методів навчання студентів іноземної мови є дискусія. Розкрито сучасні форми та види дискусій. Метою цього дослідження є привернути увагу викладачів іноземної мови до дискусій та показати значення використання цього сучасного педагогічного методу в навчанні іноземної мови та в підготовці майбутніх фахівців туристичної галузі. Детально розглядаються форми і зміст дискусій, спираючись на які викладачі іноземної мови зможуть

¹ кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри мовознавства,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
pavlykolga1111@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-9060-606X>.

адаптувати їх під свої потреби і мету. Доводиться ефективність застосування дискусій під час занять з іноземної мови, а також надаються рекомендації щодо застосування дискусій і дебатів у навчальному процесі. Запропонований метод навчання може використовуватись для багатьох спеціальностей. Показується ефективність застосування дискусій на заняттях з іноземної мови студентів спеціальності «Туризм». Використання цього методу дозволяє досягти високих результатів не лише в засвоєнні лексики, а й у розвитку комунікативних навичок для успішної роботи в туристичному бізнесі.

Ключові слова: іноземні мови, принципи навчання, новітні методи навчання, туризм.

Сучасна вища освіта ставить перед собою надзвичайно складне завдання — навчити студента вільно висловлювати свої думки та вільно говорити іноземною мовою. Внаслідок глобалізації та всеосяжному розвитку міжнародних контактів, знання іноземної мови стали нагальними у підготовці студентів усіх спеціальностей, адже для того, щоб відповідати міжнародним стандартам, необхідно якісно здійснювати комунікацію із закордонними партнерами. Що вже говорити про майбутніх фахівців спеціальності «Туризм», яка стає все популярнішою серед випускників шкіл? Для успішного опанування освітньої програми за цим напрямком у студентів повинні бути сформовані мовні, лінгвокультурні, професійні та комунікативні компетентності.

Для того, щоб якісно виконувати професійні обов'язки, спілкуватись із закордонними колегами, потрібні ґрунтовні знання декількох іноземних мов, а також уміння шукати та аналізувати інформацію, чітко висловлюватись, аргументувати свою думку. У рамках формування загальнокультурних компетенцій для вирішення завдань міжособистісної і міжкультурної взаємодії необхідно розвивати здатність до усної та письмової комунікації засобами рідної та іноземної мови.

Метою дослідження є привернути увагу викладачів іноземної мови до дискусій та показати значення використання цього сучасного педагогічного методу в навчанні іноземної мови та в підготовці майбутніх фахівців туристичної галузі.

Дослідженням питання підвищення ефективності занять з іноземної мови та застосуванню проблемного навчання займалась низка вчених: І. П. Задорожна, О. С. Виноградова, П. Б. Гуревич, Є. І. Пасов, Л. Н. Clark, F. Lawtie та інші. Водночас недостатньо приділялась увага застосуванню дискусій під час навчання іноземної мови, що однозначно потребує подальшого дослідження й використання.

Щоб стати фахівцем високого рівня, необхідно знати особливості економік різних країн, їхні традиції, культуру, релігію тощо. Тому майбутнім фахівцям туристичної сфер потрібно опановувати як іноземні мови, так і лінгвокраєзнавчу специфіку.

Для успішного оволодіння іноземної мови в робочих планах університетів повинно виділяти достатню кількість годин для її вивчення. Викладачі повинні ефективно використовувати відведений час, а також впроваджувати новітні методи навчання іноземних мов, що сприятиме активізації навчальної діяльності та формуванню стійкої мотивації до вивчення предмета у студентів.

Використовуючи різні методи, викладачі повинні дотримуватися принципів навчання іноземної мови. Дотримання принципів навчання є основою усього процесу навчання, основними компонентами якого є мета, зміст, контроль та методи стимулювання навчального процесу.

Принципи навчання іноземної мови є різними. Постійно з'являються нові вимоги до навчального процесу, а з ними нові принципи навчання. Те, які принципи запроваджуються на практиці, зумовлює і те, які методи навчання застосовуються. Найбільш популярними під час вивчення іноземних мов є такі методи:

- 1) метод матриці (універсальний для усіх груп та одночасного вивчення декількох мов;
- 2) комунікативний метод (ґрунтується на рівномірному розвитку мовних навичок у процесі спілкування);
- 3) сугестопедія (допомагає повірити в свої сили і можливості);
- 4) аудіолінгвальний (базується на прослуховуванні та багаторазовому повторенні мовних структур);
- 5) граматично-перекладацький метод (базується на вивченні граматики, читанні та перекладі текстів);
- 6) занурення в мовне середовище;
- 7) натуральний метод (природне вивчення іноземної мови як рідної; наприклад, коли один із батьків є її носієм);
- 8) структурний метод (вироблення навичок на основі моделей) [1, с. 153].

На заваді умінню вступати в комунікацію і її ефективному здійсненню в навчальному процесі найчастіше стоїть:

- страх зробити помилку;
- страх критики з боку викладача чи страх отримання поганої оцінки;
- відсутність мотивації до вивчення іноземної мови чи до теми, яка обговорюється;
- низький рівень загальної ерудиції чи невміння висловлюватись навіть рідною мовою;
- малий словниковий запас іноземної мови, що подекуди спричиняє мимовільний перехід в ході комунікації на рідну мову;
- різний рівень підготовки студентів та неможливість сформувати групи відповідно до рівня володіння іноземною мовою.

Все частіше в підготовці майбутніх фахівців, формуванні їхньої професійної, комунікативної компетентності застосовується компетентнісний підхід. Цей підхід акцентує увагу на результатах освіти, причому в якості результату розглядається не сума засвоєної інформації, а спроможність людини діяти в різних проблемних ситуаціях [2].

У своїх дослідженнях І. Серьогіна зазначає, що складниками комунікативної компетентності необхідно вважати: «по-перше — вміння вступати в комунікацію з іншими людьми (комунікабельність), постійно підтримуючи з ними необхідні контакти, по-друге — володіння вміннями оперувати смисловою інформацією, яка характеризує як загальну, так і професійну ерудицію, незалежно від сфери діяльності» [3, с. 12].

Серед новітніх підходів до вивчення іноземних мов дуже ефективним є проблемний підхід. Створення проблемних ситуацій на заняттях з іноземної мов сприймається і як принцип, і як метод навчання, і як новий дидактичний підхід. Він може застосовуватись на всіх етапах навчання.

Зараз все частіше на заняттях з іноземної мов застосовується такий метод проблемного навчання як дискусія. Дискусія дає можливість студентам застосовувати на практиці вже здобуті теоретичні знання, навчитись вільно висловлюватись та обґрунтовувати свою думку, креативно мислити і розвивати свої творчі здібності.

Найчастіше викладачі використовують такі форми дискусії:

1) круглий стіл — бесіда, учасники якої обговорюють проблемні питання, ситуації, обмінюються думками між собою та з аудиторією;

2) «панельна дискусія» — декілька учасників або експертів обговорюють проблему, а потім доводять свою думку аудиторії;

3) форум — декілька учасників висувають проблему в аудиторії;

4) симпозіум — зібрання, на якому учасники спочатку висловлюють свою думку щодо проблеми, а потім спілкуються з аудиторією, відповідають на запитання;

5) техніка акваріума — групове обговорення проблеми, після якого представники кожної з груп виступають перед аудиторією та дискутують;

6) судове засідання — обговорення, яке проходить за структурою судового процесу;

7) дебати — формалізована дискусія, суперечка, яка проходить за певними чіткими правилами та в чітких часових рамках [4, с. 195].

Розглянемо найбільш популярні види дискусій.

Круглий стіл — форма навчальної дискусії, яка проводиться як легка невимушена бесіда між учасниками. Мета круглого столу — обговорити всі, поставлені перед учасниками питання.

Симпозіум — форма дискусії, спрямована на те, щоб її учасник мав змогу якомога більш ґрунтовно і детально висловитись щодо теми обговорення. На симпозіумі виступають з повідомленнями, рефератами, відповідають на запитання аудиторії, а потім слухають інших і ставлять запитання.

Форум — форма дискусії, в ході якої одна група учасників обмінюється думками із іншою.

Судове засідання — вид дискусії, схожий за своєю формою на справжнє судове засідання.

Дебати — форма дискусії, яка характеризується тим, що учасники завчасно підготували аргументи, які вони презентують своїм опонентам. Вони виступають самі та слухають опонентів, доводячи свою позицію щодо того чи іншого питання.

Дебати є одним із видів дискусії та розвивають у студентів уміння вести комунікацію, але цей метод відносно рідко використовують на заняттях з іноземної мови. Застосування певного виду дискусії на заняттях з іноземної мови сприяє розвитку багатьох умінь, які є необхідними для спілкування у будь-якій сфері, а також у майбутній професійній діяльності фахівців туристичної галузі.

Завдяки використанню дебатів на заняттях, студенти вчаться раціонально мислити в нестандартних ситуаціях, приймати рішення та відстоювати свою позицію. Технологія використання дебатів передбачає активну роботу студентів в плані пошуково-пізнавальної діяльності; організацію ефективної співпраці між викладачем та студентами, побудову між ними партнерських взаємовідносин; забезпечення коректного діалогічного спілкування; внутрішню мотивацію усіх задіяних щодо проведення дебатів.

Існує декілька видів проведення дебатних ігор. Найчастіше застосовуються парламентські дебати, юридичні дебати, менеджер-формат, політичні дебати, президентські дебати, наукові дебати, дебати Карло Поппера, дебати Лінкольна-Дугласа, відкриті дебати. Їх відмінності полягають у кількості учасників, правилах гри та меті проведення. Водночас, основними діючими особами в усіх дебатах є *команда*, *судді* й *таймкіпер*.

Команди зазвичай складаються із 2–3 учасників. Вони є і основними спікерами на дебатах. До початку гри усіх учасників ділять на дві команди: одна команда стверджує певну тезу (з якою пов'язана тема дебатів), а інша її спростовує. Судді слідкують за проведенням дебатів та визначають, яка команда найбільш логічно і послідовно відстоювала свою точку зору. Часто судді ведуть ще спеціальні протоколи, де ставлять помітки щодо виступів кожного із учасників та команд цілком. Таймкіпер, в свою чергу, слідкує за додержанням регламенту та часу виступів.

Щодо внутрішнього наповнення змістової складової дебатів, то її основними складовими є *тема* і *кейс*. Під темою дебатів розуміють основну тезу, яку учасників мають підтримувати чи спростовувати. Відповідно до теми дебатів команди мають сформулювати свій кейс, за допомогою якого команда буде відстоювати свою позицію. Структура кейсу складається з філософії, аргументів та засобів підтримки. Філософія — це ті загальні цінності, які має захищати команда, відстоюючи свою точку зору. Аргументи — це докази для підтримки чи спростування тези. Засоби підтримки — це речові засоби (статистики, цитати, предмети і т.д.), які надаються суддям для доведення чи спростування тези, аргументації своєї позиції.

Найкраще для застосування на заняттях з іноземної мови для студентів спеціальності «Туризм» підходить формат дебатів Карла Поппера. Він є дуже простим і підходить для тих учасників дебатів, які є початківцями. Виник цей формат для розвитку в учасників дебатів уміння критично мислити та висловлювати свою аргументацію.

Наразі, фахівцям туристичної галузі доволі часто доводиться не лише спілкуватись зі своїми партнерами іноземною мовою, а і висловлювати свою точку зору засобами іноземної мови, брати участь в обговоренні важливих питань, уміти працювати в команді, будувати стратегію майбутньої діяльності.

Тому для підготовки майбутнього фахівця туристичної галузі є важливим опанування лексики туристичного бізнесу, вміння вислухати партнера, працювати як наодинці так і в команді, вміння висловити свою думку, вміння вести перемовини. Всі ці вміння можна розвинути за допомогою застосування формату дебатів Карла Поппера. За допомогою цього формату дебатів в учасників розвиваються:

- монологічне та діалогічне мовлення;
- навички аудіювання;
- вміння висловити свою думку та відстоювати свою точку зору засобами іноземної мови;
- вміння використовувати професійну лексику в конкретній ситуації;
- вміння критично мислити;
- вміння працювати в команді;
- вміння швидко реагувати на висловлювання опонента;
- вміння ставити мету та розробляти стратегію;
- вміння створювати кейс проєкта;
- толерантність та навички ораторської майстерності.

Застосування таких дебатних форм роботи має на меті оволодіння новими формами дискусії, розширення набутих теоретичних знань з іноземної мови на практиці, закріплення вивченого лексичного та граматичного матеріалу відповідно до тематики туристичної галузі, вдосконалення навичок говоріння, письма, аудіювання, подолання мовного бар'єру чи психологічних труднощів спілкування.

Як уже зазначалось вище, викладач обирає тему, яка є відповідною програмі навчання фахівців туристичної галузі, наприклад «Розвиток туристичної галузі Німеччини» та розподіляє студентів на дві команди. Розподіл можуть здійснювати і самі студенти в довільній чи ігровій формі. Потім формується головна теза: «Туристична галузь Німеччини останнім часом стрімко розвивається». Одна команда надає кейс на наводить докази, які доводять цю тезу, а інша спростовує її і наводить приклади глобальної кризи туристичної сфери (наприклад, внаслідок коронавірусу) та локальні проблеми туристичної сфери ФРН. Обговорення ведеться згідно із правилами і регламентом. Під час дебатів усі учасники мають змогу висловитись, поставити запитання. Обговорюються питання, пов'язані із станом доріг, інфраструктури, авіасполучення, наявності та цінової політики готелів і ресторанів, наявності туристичних об'єктів та курортних зон, кліматичних та лінгвокраїнознавчих особливостей. В процесі проведення дискусії викладач має можливість оцінити рівень підготовки та активність кожного із її учасників.

Використання дискусій, і дебатів зокрема, на заняттях з іноземної мови сприяє розвитку також творчого потенціалу студентів, вмінню застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці, формуванню партнерських взаємовідносин в колективі.

Актуальність використання дискусій підсилюється тим фактом, що, незважаючи на переваги застосування цього методу під час навчального процесу, він все ще досить нечасто використовується. За якісної підготовки

та проведення дискусії у студентів розвиваються всі основні мовні навички: читання, аудіювання, говоріння, письмо. Але така якісна підготовка потребує великих затрат часу як з боку викладача, так і студентів, а також гарної мотивації обидвох сторін навчального процесу.

Водночас проведення дискусій сприятиме не лише засвоєнню навчального матеріалу і певної теми, а й формуванню низки спеціальних умінь, які є вкрай необхідними в майбутній професійній діяльності, а саме: уміння логічно мислити і висловлюватись, уміння виступати перед аудиторією, бути впевненим у собі, уміння відстоювати свою думку, уміння працювати самостійно і в групі, робити висновки та швидко реагувати на зміни ситуації, приймати рішення й вирішувати конфлікти, нестандартно мислити.

У сучасному світі особливого значення набуває комунікація, що ставить нові виклики перед науково-педагогічними працівниками навчальних закладів. Серед багатьох педагогічних технологій особливої уваги для формування навичок успішної комунікації заслуговує проектне навчання, яке відрізняється від інших реалізацією особистісноорієнтованого підходу в методиці та кооперативним характером виконання завдань. Воно є творчим та сприяє розвитку різних складників особистості учня.

Вивчити щось напам'ять, не означає знати. Навчання через діяльність — *learning through doing* — веде до оволодіння здійснювати успішну комунікацію. Інтеграція теоретичних знань у практичні ситуації, задіяння творчих здібностей сприятиме також розвитку мотивації до вивчення іноземних мов.

Застосування дискусій як одного із видів проектною методики на заняттях з іноземної мови, веде до зміни традиційної взаємодії викладач-студент до схеми партнерської взаємодії. Таким чином, принцип застосування різного виду проектів та дискусій у навчальний процес призводить до встановлення безпосереднього зв'язку навчального матеріалу з реальними життєвими ситуаціями, раніше здобутими теоретичними знаннями та життєвим досвідом студентів.

Важливими чинниками, які сприяють формуванню внутрішньої мотивації у студентів під час застосування дискусійних форм роботи, є такі:

- 1) актуальність теми дискусії;
- 2) зв'язок теми дискусії з реальним життям;
- 3) наявність зацікавленості до проведення дискусії у всіх її учасників;
- 4) консультативно-координуюча роль викладача.

Під час підготовки до проведення дискусії необхідно врахувати всі основні моменти її організації, правильно спланувати діяльність та розподілити обов'язки. Кожен добре спланований проект має 3 основні етапи — підготовчий, основний та заключний. На кожному етапі викладач і студенти (або групи студентів) виконують свої функції.

Одним із видів роботи на підготовчому етапі до дискусії може бути створення студентами відеоролика чи презентації з конкретної тематики. Як показує досвід, студенти охоче виконують таку роботу, адже вони вирости в епоху стрімкого розвитку технологій і не уявляють свого життя без

гаджетів. Сучасна молодь більше звикла дивитись фільми, аніж читати книги. Тому їй часто не вистачає наочності та візуалізації в навчальному процесі. Для того, щоб йти в ногу із розвитком технологій, сучасній системі освіти потрібно удосконалюватись, зацікавлювати учнів та студентів новими методами навчання. Важливо враховувати інтереси учнів. Щоб навчальний процес був цікавим. Створення відеороликів може стати альтернативою іншим класичним видам роботи, таким, як: написання реферату, доповіді чи есе. Викладач повинен лише правильно обрати тематику, розподілити ролі та допомогти студентам розкрити свій творчий потенціал.

Найголовнішим чинником, який впливає на створення ефективної навчальної взаємодії, є моделювання тих чи інших ситуацій, які можуть трапитися у майбутній професійній діяльності здобувача вищої освіти. Завдяки створенню та моделюванню таких ситуацій студенту буде набагато простіше впоратись з ними в реальному житті, особливо це стосується вивчення іноземних мов. Більшість сучасних підручників побудовані саме таким чином, аби підготувати учня до певної ситуації з реального життя — подорожі, бронюванню номера в готелі, співбесіди тощо.

Систему вправ, які можуть супроводжувати дискусію, можна представити у вигляді трьох основних форм — вербальна, невербальна, змішана. У міру того, як студент отримує інформацію із різних джерел, він отримує ті знання, які стануть йому у пригоді в майбутній професійній діяльності. Така трансформація є обов'язковою передумовою взаємодії учасників дискусії. Окрім цього, кожен учасник у процесі дискусії має намір змінити змістовне поле своїх опонентів на користь власного.

Зовнішня інформаційна основа може бути представлена у вигляді текстів, аудіо- чи відеофайлів, таблиць, графіків, схем, моделей, діаграм. На підготовчому етапі демонструються матеріали, які певним чином пов'язані із темою дискусії. Немає жодних обмежень щодо їхніх форм чи кількості.

Застосування дискусій на заняттях з іноземної мови повинно відповідати певним вимогам:

- мати на меті розвиток певних видів мовленнєвої діяльності;
- мати чітке завдання;
- мати конкретні педагогічні умови для виконання поставленого завдання;
- мати визначений предмет дискусії;
- мати прогнозований результат дискусії;
- мати допоміжні матеріали: сталі словосполучення, мовні конструкції, діаграми, моделі тощо;
- мати зворотний зв'язок з викладачем;
- тематика повинна бути професійно спрямованою.

Викладач має продумати та обговорити із студентами організаційні моменти для успішного проведення дискусії, встановити певні правила. Наприклад:

- поважати опонента і його думку;
- уміти вислухати опонента, не перебивати;
- говорити не більше 2 хвилин;
- не переходити на особистості;

- не відходити від теми;
- аргументувати свою думку;
- ставити недвозначні запитання.

Викладач може іноді ставити уточнюючі запитання, допомагати студентам висловитись, підтримувати доброзичливу атмосферу. Наприкінці дискусії потрібно підбити підсумки. Можна створити постер, схему чи презентацію із висновками дискусії.

Отже, застосування дискусій під час вивчення іноземної мови може значно активізувати та урізноманітнити навчальний процес. Завдяки використанню цього методу студенти не лише розвивають свої мовленнєві навички, а й розвивають свої навички планування, обґрунтування, аналізу, систематизації, умінню виступати на публіці, контролювати свої емоції, знаходити нестандартні рішення, переборювати страх та мовний бар'єр. Окрім цього, студенти удосконалюють свої знання з іноземної мови та теми дискусії, стимулюють своє творчі здібності, підвищують мотивацію, розширюють свій кругозір, вчаться бути толерантними.

Список використаних джерел

1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам. 2-е изд. Москва : АРКТИ, 2003. 189 с.
2. Гончарова О. М. Теоретико-методичні основи особистісно-орієнтованої системи формування інформативних компетентностей студентів економічних спеціальностей. Дис. ... д-ра пед наук: 13.00.02. Київ, 2007. 490 арк.
3. Задорожна І. П. Компетентнісний підхід у сучасній системі мовної освіти. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. 2008. Вип. 14. С. 10–14.
4. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических процессах. Москва : Арена, 1994. 216 с.

Надійшла до редакції 12.04.2021

Olha PAVLYK

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

Discussion as a Modern Method of Teaching Foreign Languages to Students of the «Tourism» Major

The study considers the issues of discussion in education and in the training of students of the «Tourism» major. Tourism is one of the most popular majors among the students. Working in the tourism industry person must have professional skills and a high level of knowledge of foreign languages. While applying theoretical knowledge into practice, some complications occur for the students. The ability to produce clearly utterances in a foreign language widens professional possibilities of future specialists of tourism industry. The problem-solving approach helps students to put appropriate knowledge into practice and to develop communicative skills. The creation of problem situations is a promising approach, which we can conceive as a principle of education and as a method of education. This new didactic approach can be used at all stages of the educational process. Discussion is one of the problem-solving methods in teaching foreign languages. The author analyses the modern forms of discussion. The aim of the research is to draw attention of the foreign languages teachers to the discussion as a

pedagogical technology and to point out the importance of application of this modern pedagogical method in teaching foreign languages and education of students of the «Tourism» major. The article outlines different forms of discussion and considers the debating process and content for the foreign languages teachers to adapt this technology to their objects and aims. The author concludes the effectiveness of using discussions on foreign language lessons and gives the recommendations of the discussion and debates application in the teaching process. This method can be used for many majors. In this article the author shows the effectiveness of using discussions on foreign language lessons for students of the «Tourism» major. The usage of this method will foster achievement of the forecast results in mastering not only lexical skills but also communicative skills to work successfully in the travel industry.

Keywords: *foreign languages, principles of education, modern pedagogical methods, tourism.*